

УДК 378.147.091.31

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/58-1-46>**Лариса ДОВГАНЬ,***orcid.org/0000-0003-4742-6570**кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземної філології та перекладу
Вінницького торговельно-економічного інституту
Державного торговельно-економічного університету
(Вінниця, Україна) laradovhan@ukr.net*

ФОРМУВАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ОСВІТНЬОЇ ТРАЄКТОРІЇ ФІЛОЛОГІВ В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Статтю присвячено вивченню проблематики формування індивідуальної освітньої траєкторії філологів-здобувачів вищої освіти. Метою статті є висвітлення проблем та окреслення можливих напрямів формування індивідуальної освітньої траєкторії студента-філолога в процесі здобуття вищої освіти. Визначено, що сучасне суспільство потребує підготовки в системі вищої освіти України висококваліфікованих філологів, які володіють глибокими професійними компетентностями. Виявлено, що сьогодні актуальним є застосування феноменологічної моделі освіти, за якої процес навчання здобувачів вищої освіти потребує застосування особистісно орієнтованого підходу. Наведено основні ідеї феноменологічної моделі освіти та вихідні положення особистісно орієнтованої системи навчання. Відзначено, що одним із ключових аспектів повноцінної участі здобувачів освіти в організації освітнього процесу є самостійний вибір ними навчальних дисциплін при формуванні індивідуальної освітньої траєкторії. Наведено етапи процесу формування індивідуальної освітньої траєкторії в частині вибіркового освітнього компоненту у закладах вищої освіти. Висвітлено досвід формування індивідуальної освітньої траєкторії філологів-здобувачів вищої освіти Вінницького торговельно-економічного інституту Державного торговельно-економічного університету. Визначено оптимальні організаційно-педагогічні умови підготовки майбутніх фахівців з іноземної філології. Наголошено, що індивідуалізація навчання сприятиме самовдосконаленню та саморозвитку здобувачів вищої освіти, набуттю ними вміння здобувати знання та застосовувати їх у майбутній професійній діяльності. Зроблено висновок про те, що основою формування індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів вищої освіти в закладах вищої освіти має стати особистісна орієнтація та врахування особливостей і потреб кожного з них.

Ключові слова: вища освіта, індивідуальна освітня траєкторія, компетентність, особистісно орієнтоване навчання, філолог.

Larysa DOVHAN,*orcid.org/0000-0003-4742-6570**Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Foreign Philology and Translation
Vinnytsia Institute of Trade and Economics of the State University of Trade and Economics
(Vinnytsia, Ukraine) laradovhan@ukr.net*

PERSONAL DEVELOPMENT PLANNING OF PHILOLOGISTS DURING PROFESSIONAL TRAINING AT HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS

The article studies the issues of personal development planning of philologists at higher educational institutions. The purpose of the article is to highlight the problems and outline possible directions of personal development planning of philologists at higher educational institutions. It has been established that modern society requires training of highly qualified philologists who gain deep professional competences in the higher education system of Ukraine. It has been found that nowadays application of the phenomenological model of education is relevant, since it ensures training of students at higher educational institutions use a person oriented approach. The main ideas of the phenomenological model of education and the starting points of the person oriented education system are presented. It is noted that one of the key aspects of full participation of students in the organization of the educational process is their independent choice of educational disciplines when implementing personal development planning. The stages of the process of personal development planning in the part of optional educational components at higher educational institutions are clarified. The experience of organization of personal development planning of philologists at Vinnytsia Institute of Trade and Economics of the State University of Trade and Economics is highlighted. The optimal organizational and pedagogical conditions for the training of future specialists in foreign philology are determined. It is emphasized that individualization of education will contribute to the self-improvement and self-development of students at higher educational institutions, their acquisition of the ability to acquire knowledge and apply it in future professional activities. It is concluded that the basis of personal development planning of students at higher educational institutions should be person orientated and consider peculiarities and needs of every individual.

Key words: higher education, person oriented education, personal development planning, competence, philologist.

Постановка проблеми. Сучасне суспільство потребує підготовки в системі вищої освіти України висококваліфікованих філологів, які володіють глибокими професійними компетентностями та мають здатність до здійснення професійної діяльності в умовах постійних динамічних змін зовнішнього середовища. Система вищої освіти України має забезпечити можливості різнобічного розвитку філологів-здобувачів вищої освіти як особистостей, враховувати індивідуальні відмінності, розвивати самостійність, творчість, наполегливість, відповідальність, сприяти гуманізації освітнього процесу, поважному ставленні до особистості, створенню умов для виявлення та розвитку індивідуальних можливостей і здібностей. Вирішити ці завдання, на наш погляд, можливо завдяки реалізації можливості формування індивідуальної освітньої траєкторії студента-філолога в процесі підготовки у ЗВО, що і обумовило актуальність та мету даного дослідження.

Аналіз досліджень. Дослідженню питань формування індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів освіти присвятили свої праці такі вітчизняні та закордонні науковці, як Є. Александров, Ю. Барна, Г. Бевзо, В. Вишківська, М. Гринько, В. Давидов, Л. Деркач, Р. Зінчук, Л. Колоніна, Т. Коростіянець, Л. Медвідь, О. Пенчук, А. Хуторський, О. Шикиринська, І. Якиманська та багато інших. Незважаючи на вагомість існуючого наукового доробку, недостатньо висвітленою в науково-педагогічній літературі залишається проблематика формування індивідуальної освітньої траєкторії студента-філолога у ЗВО.

Мета статті – висвітлити проблеми та окреслити можливі напрями формування індивідуальної освітньої траєкторії студента-філолога в процесі здобуття вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. В сучасних умовах широкого схвалення в науково-педагогічній спільноті отримала ідея, що формування особистості не може відбуватись без урахування її індивідуальних особливостей. Тому процес навчання здобувачів вищої освіти потребує застосування особистісно орієнтованого підходу, який стверджує, що в центрі навчання знаходиться здобувач освіти – його мотиви, цілі, неповторний психологічний склад. Виходячи з інтересів здобувача освіти, рівня його знань і умінь, керуючись розвитком його особистості, визначається мета навчання, забезпечуються результати навчання, планується і реалізується освітньо-виховний процес. Відповідно, особливого значення та актуальності набуває феноменологічна модель освіти. Дана модель спрямована на врахування

індивідуальних особливостей здобувачів освіти, особистісну взаємодію тих, хто навчає і тих, хто навчається, а також на здатність останніх до самоактуалізації та творчого підходу до різних навчальних і життєвих ситуацій.

В основі феноменологічної моделі освіти лежать принципи гуманістичного напрямку психолого-педагогічної науки, які запропоновані відомим педагогом-психологом Карлом Роджерсом та розвинуті його послідовниками. Серед основних ідей феноменологічної моделі освіти можна виділити наступні: визнання цінності та унікальності людської особистості та її досвіду, який виникає в процесі всього життя та об'єднаного в поняття «феноменальне поле»; головною потребою й рушійною силою розвитку людини є, насамперед, самоактуалізація, контакт зі своєю індивідуальністю; важливою складовою особистості, що розвивається, є самооцінка, яка формується під впливом особистого досвіду людини, при цьому відкритість новому досвіду є важливим чинником її формування; необхідність створення умов для формування високої конгруентності, тобто ступеня збігу або незбігу бачення суб'єктом свого внутрішнього світу з реальною дійсністю, яка його оточує (Rogers, 1995).

Висока конгруентність приводить до позитивного особистісного розвитку, а низька – до внутрішніх конфліктів, тривожності, невротичного розвитку.

Враховуючи ідеї та підходи феноменологічної моделі освіти, в Україні поступово вибудовується особистісно орієнтована система навчання, яка базується на таких вихідних положеннях (Освітні технології, 2002):

- в процесі навчання пріоритет надається індивідуальності, самоцінності, самобутності здобувача освіти, як активного носія суб'єктного досвіду, що склався задовго до впливу навчання в закладі освіти (здобувач освіти є суб'єктом пізнання);

- для розробки та реалізації освітнього процесу потрібно виявляти та враховувати суб'єктний досвід кожного здобувача освіти;

- в освітньому процесі в закладі освіти необхідною є взаємодія між суспільно-історичним досвідом та суб'єктним досвідом здобувача освіти, вона має відбуватись шляхом постійного узгодженням суспільного та індивідуального;

- розвиток здобувача освіти як особистості відбувається завдяки як оволодінню нормативною діяльністю, так і шляхом постійного збагачення, перетворення суб'єктного досвіду;

- пізнавальні здібності здобувача освіти, які отримуються на основі засвоєння знань і умінь, мають бути головними результатами навчання.

Застосування особистісно орієнтованого індивідуального підходу в освітньому процесі означає сприйняття кожного здобувача освіти як людини та особистості, яка здатна самостійно вирішувати, які знання є важливими для неї. Тобто вихідною є ідея того, що здобувач освіти здатен розробити та реалізувати індивідуальну освітню траєкторію. Такий підхід передбачає повноцінну участь здобувачів освіти в освітньому процесі, надає їм можливість безпосереднього впливу на його організацію. Одним із ключових аспектів впливу здобувачів освіти на організацію освітнього процесу є самостійний вибір ними навчальних дисциплін при формуванні індивідуальної освітньої траєкторії.

Самостійність вибору навчальних дисциплін здобувачами освіти в закладах вищої освіти України задекларована вже досить давно. Але перехід від декларативної позиції і нормативного затвердження до реальної її імплементації в практику організації освітнього процесу вищої школи України триває і досі.

Так, результати моніторингу 191 державних та комунальних закладів вищої освіти України, який проведено аналітичним центром CEDOS, свідчать, що у багатьох з них процес впровадження практики вибіркових дисциплін був формальним та неякісно організованим.

Основними бар'єрами на цьому шляху в закладах вищої освіти дослідниками названі (Вибір без вибору: моніторинг вибіркових курсів у державних вишах, 2015): брак коштів; відсутність розуміння у керівництва та викладачів особливостей застосування студентоорієнтованого підходу до навчання; відсутність конкуренції між викладачами; недостатня обізнаність науково-педагогічних працівників та здобувачів освіти про переваги формування індивідуальної освітньої траєкторії; інерційність у запровадженні освітніх інновацій; позмінна організація навчального процесу; перевантаження здобувачів освіти тощо. Більшість з цих бар'єрів у переважній більшості закладів вищої освіти, на наш погляд, на сьогодні подолані. Формування індивідуальних освітніх траєкторій здобувачів освіти у закладах вищої освіти стає не декларативною позицією, а повсякденним явищем.

Відповідно до Закону України «Про освіту», «індивідуальна освітня траєкторія – персональний шлях реалізації особистісного потенціалу здобувача освіти, що формується з урахуванням його здібностей, інтересів, потреб, мотивації, можливостей і досвіду, ґрунтується на виборі здобувачем освіти видів, форм і темпу здобуття освіти,

суб'єктів освітньої діяльності та запропонованих ними освітніх програм, навчальних дисциплін і рівня їх складності, методів і засобів навчання» (Закон України «Про освіту», 2017).

Під «індивідуальною освітньою траєкторією» здобувача вищої освіти, науковці розуміють «... обраний ними за власним бажанням і під власну відповідальність рух до досягнення, визначеного стандартом освіти рівня професійної компетентності, що здійснюється при педагогічній підтримці та контролі, в процесі якого відбувається їх творча самореалізація, прояв і розвиток сукупності особистісних якостей, відповідно до індивідуального освітнього маршруту...» (Вишневецька та ін., 2021). Таким чином, підґрунтям індивідуальної освітньої траєкторії здобувача вищої освіти є освітній маршрут, який формується особистісно орієнтовано, з урахуванням особливостей і потреб кожного з них.

Документом, який визначає послідовність, форму і темп засвоєння здобувачем вищої освіти освітніх компонентів освітньої програми з метою реалізації його індивідуальної освітньої траєкторії в закладі вищої освіти є індивідуальний навчальний план. Індивідуальні навчальні плани створюються закладами освіти у взаємодії із здобувачами освіти. До індивідуального навчального плану входять обов'язкові компоненти (навчальні дисципліни, практики, курсові роботи тощо) освітньої програми і дисципліни (види робіт), обрані здобувачем освіти в порядку реалізації свого права на вибір певного відсотку обсягу програми підготовки. Чинним законодавством України передбачено 25 % нижній пороговий рівень вибіркових освітніх компонент від загального обсягу освітніх компонент.

В процесі формування індивідуальних освітніх траєкторій в частині вибіркових освітніх компонент у закладах вищої освіти необхідним є дотримання певних етапів, а саме (Барна та Медвідь, 2019):

1) вивчення потреб, інтересів, запитів здобувачів вищої освіти, їх опитування щодо наявного переліку вибіркових освітніх компонент і аналіз результатів опитування;

2) систематичне оновлення переліку освітніх компонент, розміщення на офіційному сайті закладу вищої освіти для ознайомлення здобувачів вищої освіти та їх вибору;

3) систематичний моніторинг і перегляд освітніх програм в частині вибіркових освітніх компонент.

Важливими ознаками індивідуальних освітніх траєкторій здобувачів вищої освіти є її варіативність та адаптивність. Умовою варіативності кожної

вибіркової навчальної дисципліни є забезпечення вибору різних результатів навчання самими здобувачами освіти. Адаптивність має бути спрямована на врахування їхніх індивідуальних здібностей. Таке навчання передбачає досягнення єдиної навчальної цілі шляхом адаптування форм, методів, темпу та інших параметрів навчального процесу до потреб студентів (Деркач та Зінчук 2020).

Для досягнення успішних результатів навчання необхідним є ієрархічне вибудовування системи цілей і результатів. Наприклад, за таксономією Б. Блума (Anderson & Krathwohl, 2001), першими трьома категоріями цілей і результатів є: знання, розуміння, застосування. В рамках цих категорій досягається найпростіший рівень навчальних цілей, які потребують від філологів-здобувачів вищої освіти мислення низького рівня. Наступними категоріями цілей і результатів є: аналіз, синтез, оцінювання. В рамках цих категорій цілі передбачають досягнення в результаті здатності здобувача освіти застосувати мислення високого рівня.

Врахування рівнів таксономії Б. Блума під час планування освітнього процесу в рамках кожної вибіркової дисципліни сприяє формуванню індивідуальних освітніх траєкторій як персонального шляху реалізації особистісного потенціалу здобувача вищої освіти, оскільки він самостійно вибирає доступний для нього шлях навчання та потенційні результати. Це означає, що здобувачі освіти мають бути не пасивним споживачами освітніх послуг, а підготовлено і відповідально формувати власну індивідуальну освітню траєкторію.

В рамках даного дослідження заслуговує на увагу досвід формування індивідуальних освітніх траєкторій філологів-здобувачів вищої освіти у Вінницькому торговельно-економічному інституті Державного торговельно-економічного університету (далі – ВТЕІ ДТЕУ). ВТЕІ ДТЕУ здійснює підготовку майбутніх фахівців з іноземної філології освітніх ступенів «бакалавр» та «магістр» галузі знань 03 «Гуманітарні науки» спеціальності 035 «Філологія» освітньо-професійних програм «Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська».

Особистісно орієнтований підхід в процесі підготовки філологів-здобувачів ВТЕІ ДТЕУ передбачає широке використання компетентного підходу та застосування таких його методів як: дистанційне, змішане та перевернуте навчання; здійснює стимулюючий вплив на створення ефективного освітнього середовища; активізує такі характеристики навчання, як: гнучкість, індивідуалізація, диференціація тощо (Ivanyska et al., 2021).

Інтеграція предметних знань і професійно важливих звичок та навичок має привести майбутніх фахівців з іноземної філології до оволодіння трьома основними компетентностями (Kalinina, Grygorieva & Chumak, 2022):

– загальний, який дозволить здобувачам освіти розвивати свій культурний та мовний світогляд, планувати свою майбутню самоосвіту;

– дидактичний, який передбачає готовність здобувачів освіти самостійно приймати рішення в будь-яких навчальних ситуаціях і нести за них відповідальність; використовувати знання відповідно до своєї спеціальності; систематизувати, узагальнювати та використовувати кращий досвід українських та зарубіжних вчених;

– спеціальний, який вказує на здатність здобувачів освіти обмінюватися досвідом, брати участь у фахових дискусіях та конференціях.

Основою підготовки здобувачів вищої освіти, які вивчають іноземні мови у ВТЕІ ДТЕУ, є формування таких професійних філологічних компетентностей, як: літературознавчої, мовної та лінгвістичної. Дані компетентності містять знання, вміння, навички, які формуються в процесі інтегрованого вивчення текстів-оригіналів українською та іноземними мовами, що передбачає володіння аналітико-синтетичними прийомами роботи з текстами, переклад текстів, створення власних текстів тощо (Довгань, 2022).

З метою максимального сприяння здобувачам освіти у оволодінні основними компетентностями в закладах освіти мають бути створені відповідні організаційно-педагогічні умови підготовки. Науковцями визначено наступні оптимальні організаційно-педагогічні умови підготовки майбутніх фахівців з іноземної філології (Rogulska, Tarasova & Roskvas, 2022):

1) підвищення мотивації до професійної діяльності та формування професійних ціннісних орієнтацій шляхом впровадження інтерактивних технологій;

2) використання особистісно-орієнтованих технологій у підготовці;

3) здійснення різних практичних і позааудиторних заходів для набуття необхідного професійного досвіду;

4) створення та підтримка творчого навчального середовища для підготовки майбутніх бакалаврів іноземної філології до професійної діяльності;

5) розвиток професійної рефлексії.

Погоджуючись з науковою позицією авторів, відзначимо, що у ВТЕІ ДТЕУ освітній процес підготовки майбутніх фахівців з іноземної філології

розробляється та реалізується на основі оптимального забезпечення згаданих авторами організаційно-педагогічних умов.

Метою освітньої програми ВТЕІ ДТЕУ за першим рівнем є підготовка фахівців із філології, здатних розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в галузі філології, що характеризується комплексністю та невизначеністю умов в діяльності, пов'язаній з аналізом, творенням (зокрема перекладом) і оцінюванням письмових та усних текстів різних жанрів і стилів, організацією успішної комунікації англійською, німецькою та українською мовами (Освітньо-професійна програма «Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська» першого рівня вищої освіти за спеціальністю 35 Філологія, 2022).

Цілі зазначених освітньо-професійних програм узгоджуються з програмою розвитку ВТЕІ ДТЕУ, пріоритетом якої є формування гармонійного, розвиненого, фахово впевненого та адаптивного до галузевих викликів професіонала з іноземної філології. Освітні програми забезпечують ґрунтовну філологічну підготовку, враховують останні досягнення в сфері інформаційно-комунікативних технологій, містять компоненти для забезпечення швидкої адаптації до умов та викликів сучасного іншомовного простору, саморозвитку та самореалізації, спрямовуються на професійну філологічну, у тому числі перекладацьку діяльність.

Аудиторна та самостійна робота філологів-здобувачів вищої освіти ВТЕІ ДТЕУ побудовані на принципах студентоцентрованого, проблемно-орієнтованого навчання із застосування елементів дистанційного та змішаного навчання, використанням прийомів перевернутого навчання, а також навчання через членджі та сторітелінг. Виконання індивідуалізованої самостійної роботи у формі кейсових завдань, есе, проєктів тощо спрямоване на особистісне та професійне зростання здобувачів вищої освіти.

Перелік вибіркових навчальних дисциплін освітніх програм філологів-здобувачів вищої освіти відповідає принципам альтернативності, змагальності та студентоцентризму. Вибіркові компоненти освітніх програм першим та другим рівнем складають відповідно 25 та 26,7 % від загального обсягу освітніх компонентів.

Вибір дисциплін на першому курсі для здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «бакалавр» очної та заочної форм навчання не передбачений навчальним планом. Вибір дисциплін на першому курсі для здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «магістр» очної та заочної форм навчання проводиться щороку впродовж 2 тижнів

після зарахування до ВТЕІ ДТЕУ. Здобувачі вищої освіти впродовж січня-лютого кожного календарного року ознайомлюються з реєстром вибіркових дисциплін на наступний навчальний рік та їх силабусами/робочими програмами. Впродовж перших двох тижнів другого семестру гаранті освітніх програм, декани факультетів, куратори груп, викладачі проводять інформаційну кампанію серед здобувачів вищої освіти щодо процедури вибору дисциплін. Науково-педагогічним працівникам заборонено чинити будь-який вплив на здобувачів вищої освіти щодо вибору навчальних дисциплін (Про формування індивідуальної освітньої траєкторії здобувача вищої освіти: Положення ВТЕІ ДТЕУ, 2022).

Вибір навчальних дисциплін здійснюється за допомогою комп'ютерної програми «Автоматизація побудови індивідуальної освітньої траєкторії студентів ЗВО на основі обрання вибіркових дисциплін», вбудованої в систему електронного навчання ВТЕІ ДТЕУ. Після закінчення процедури вибору здобувачі освіти роздруковують сформовану заяву на вибір та передають її до деканату факультету.

Філологи-здобувачі вищої освіти ВТЕІ ДТЕУ мають право вносити зміни до своїх індивідуальних навчальних планів на поточний навчальний рік, подавши мотивовану заяву. У випадку, якщо здобувачі вищої освіти знехтують своїм правом вибору навчальних дисциплін, вони приєднуються деканатом для вивчення вибіркових навчальних дисциплін в уже сформовані групи.

Вибіркові дисципліни освітніх програм ВТЕІ ДТЕУ надають можливість майбутнім філологам: побудувати індивідуальну траєкторію навчання; ознайомитися з сучасним рівнем наукових досліджень в галузі іноземної філології; поглибити професійну підготовку в межах освітньої програми; досягти додаткових результатів навчання в межах формування загальних та/або фахових компетентностей.

Окрім вибору навчальних дисциплін майбутні філологи-здобувачі вищої освіти ВТЕІ ДТЕУ можуть самостійно формувати свої індивідуальні освітні траєкторії в межах нормативної складової шляхом обрання місць проходження виробничих практик та обрання тем кваліфікаційних робіт і наукових керівників.

Висновки. Індивідуалізація навчання у рамках освітніх програм в системі вищої освіти України сприятиме самовдосконаленню та саморозвитку здобувачів вищої освіти, набуттю ними вміння здобувати знання та застосовувати їх у майбутній професійній діяльності. Основою формування індивідуальних освітніх траєкторій здобувачів вищої освіти в закладах вищої освіти має стати

особистісна орієнтація та врахування особливостей і потреб кожного з них.

Подальшого дослідження потребує проблематика процесу формування та реалізації індиві-

дуальних освітніх траєкторій філологів-здобувачів вищої освіти, а також застосування відповідних індивідуальних та особистісно орієнтованих технологій, методів і засобів навчання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Барна М.Ю., Медвідь Л.Г. Формування індивідуальної освітньої траєкторії студентів в умовах модернізації вищої освіти. *Інноваційна педагогіка*. 2019. Вип. 19. Т. 3. С. 178-184. DOI: <https://doi.org/10.32843/2663-6085-2019-19-3-37>.
2. Вибір без вибору : моніторинг вибіркового курсів у державних вишах. 2015. URL: <https://cedos.org.ua/researches/vybir-bez-vyboru-monitorynh-vybirkovykh-kursiv-u-derzhavnykh-vyshakh/> (дата звернення: 25.12.2022).
3. Вишківська В., Шикиринська О., Бевзо Г. Обґрунтування розвивального потенціалу навчання як умови створення співдіяльного освітнього простору. *Молодь і ринок*. 2021. № 9 (195). С. 93-100.
4. Деркач Л., Зінчук Р. Організація індивідуальної освітньої траєкторії в процесі формування правописної компетентності студентів-філологів. *Волинь філологічна : текст і контекст*. 2020. № 29. С. 141-152.
5. Довгань Л.І. Модель компетентностей сучасного філолога-випускника закладу вищої освіти. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2022. Вип. 52. Том 1. С. 232–237. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/52-1-34>.
6. Освітньо-професійна програма «Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська» першого рівня вищої освіти за спеціальністю 35 Філологія. 2022. URL: <http://www.vtei.com.ua/index.php/ua/homepage/publiczna-informatsiia?layout=edit&id=3511> (дата звернення: 25.12.2022).
7. Освітні технології : навч.-метод. посіб. / За заг. ред. О.М. Пехоти. Київ : А.С.К., 2002. 255 с.
8. Про освіту: Закон України від 5 вер. 2017 р. № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 22.06.2022).
9. Про формування індивідуальної освітньої траєкторії здобувача вищої освіти: Положення ВТЕІ ДТЕУ. 2022. URL: <http://www.vtei.com.ua/index.php/ua/homepage/publiczna-informatsiia?layout=edit&id=3381> (дата звернення: 22.06.2022).
10. Anderson L.W., & Krathwohl, D.R. A Taxonomy for Learning, Teaching and Assessing: A Revision of Bloom's Taxonomy of Educational Objectives: Complete Edition. New York: Longman, 2011.
11. Ivanytska N., Dovhan L., Tymoshchuk N., Osaulchuk O., Havryliuk N. Assessment of Flipped Learning as an Innovative Method of Teaching English: A Case Study. *Arab World English Journal*. 2021. Vol. 12. № 4. P. 476-486.
12. Kalinina L.V., Grygorieva T.Yu., Chumak L. M. Future philologists' language competence formation on the basis of aspect integration. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Педагогічні науки*. 2022. Вип. 1 (108). С. 96-104. DOI: [https://doi.org/10.35433/pedagogy.1\(108\).2022.96-104](https://doi.org/10.35433/pedagogy.1(108).2022.96-104).
13. Rogers C.R. A Way of Being. Boston : Houghton Mifflin, 1995.
14. Rogulska O.O., Tarasova O.V., Roskvas I.A. Pedagogical conditions for teaching bachelors of foreign philology in the information-educational environment at HEI. *Закарпатські філологічні студії*. 2022. Вип. 22. Том 2. С. 108-118. DOI: <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2022.22.2.20>.

REFERENCES

1. Barna, M.Yu., Medvid L.H. (2019). Formuvannia indyvidualnoi osvitoi traiektorii studentiv v umovakh modernizatsii vyshchoi osvity [Formation of individual educational trajectory of students in the conditions of modernization of higher education]. *Innovatsiina pedahohika – Innovative pedagogy*, 2019, Issue 19, Vol. 3, pp. 178-184. DOI: <https://doi.org/10.32843/2663-6085-2019-19-3-37> [in Ukrainian].
2. Vybir bez vyboru : monitorynh vybirkovykh kursiv u derzhavnykh vyshakh [Choice without choice: monitoring of optional courses at the state universities], 2015. URL: <https://cedos.org.ua/researches/vybir-bez-vyboru-monitorynh-vybirkovykh-kursiv-u-derzhavnykh-vyshakh/> (accessed: 25.12.2022) [in Ukrainian].
3. Vyshkivska V., Shykyrynska O., Bevzo H. Obhruntuvanniu rozvyvalnoho potentsialu navchannia yak umovy stvorennia spivdiialnisnoho osvitnoho prostoru [Justification of the developmental potential of education as a condition for the creation of a collaborative educational space]. *Molod i rynek – Youth and the market*, 2021, Vol. 9 (195), pp. 93-100 [in Ukrainian].
4. Derkach L., Zinchuk R. Orhanizatsiia indyvidualnoi osvitoi traiektorii v protsesi formuvannia pravopysnoi kompetentnosti studentiv-filolohiv [Organization of personal development planning in the process of formation of spelling competence of students-philologists]. *Volyn filolohichna : tekst i kontekst – Philological Volyn : text and context*, 2020, 29, pp. 141-152 [in Ukrainian].
5. Dovhan L.I. Model kompetentnosti suchasnoho filoloha-vypusnyka zakladu vyshchoi osvity [The model of competencies of a modern philologist-graduate of the higher education institution]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk – Humanities Science Current Issues*, 2022, Issue 52, P. 1, pp. 232-237. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/52-1-34> [in Ukrainian].
6. Osvitno-profesiina prohrama «Hermanski movy ta literatury (pereklad vkluchno), persha – anhliiska» pershoho rivnia vyshchoi osvity za spetsialnistiu 35 Filolohiia [Educational and professional program «German languages and literatures (including translation), the first – English» of the first level of higher education, specialty 35 Philology], 2022. URL: <http://www.vtei.com.ua/index.php/ua/homepage/publiczna-informatsiia?layout=edit&id=3511> (accessed: 22.12.2022) [in Ukrainian].

7. Osvitni tekhnolohii : navch.-metod. posib [Educational technologies: teaching methodical manual. Kyiv : A.S.K., 2002. 255 p. [in Ukrainian].
8. Pro osvitu: Zakon Ukrainy [On education: Law of Ukraine]. September 5, 2017. № 2145-VIII]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (accessed: 25.12.2022) [in Ukrainian].
9. Pro formuvannia indyvidualnoi osvitnoi traiektorii zdobuvacha vyshchoi osvity. Polozhennia VTEI DTEU [About personal development planning of a student of higher education. Provision of VITE DUTE]. Положення ВТЕІ ДТЕУ. 2022. URL: <http://www.vtei.com.ua/index.php/ua/homepage/publicna-informatsiia?layout=edit&id=3381> (accessed: 25.12.2022) [in Ukrainian].
10. Anderson L.W., Krathwohl, D.R. (2001). A Taxonomy for Learning, Teaching and Assessing: A Revision of Bloom's Taxonomy of Educational Objectives: Complete Edition. New York: Longman, 2001.
11. Ivanytska N., Dovhan L., Tymoshchuk N., Osaulchuk O., Havryliuk N. Assessment of Flipped Learning as an Innovative Method of Teaching English: A Case Study. *Arab World English Journal*, 2021, Issue 12, Vol. 4, pp. 476-486.
12. Kalinina L.V., Grygorieva T.Yu., Chumak L. M. Future philologists' language competence formation on the basis of aspect integration. *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho universytetu imeni Ivana Franka. Pedagogichni nauky – Bulletin of Zhytomyr Ivan Franko State University. Pedagogical Sciences*, 2022, Vol. 1 (108), pp. 96-104. DOI: [https://doi.org/10.35433/pedagogy.1\(108\).2022.96-104](https://doi.org/10.35433/pedagogy.1(108).2022.96-104).
13. Rogers C.R. A Way of Being. Boston : Houghton Mifflin, 1995.
14. Rogulska O.O., Tarasova O.V., Roskvas I.A. Pedagogical conditions for teaching bachelors of foreign philology in the information-educational environment at HEI. *Zakarpatski filolohichni studii – Transcarpathian Philological Studies*, 2022, Vol. 22, P. 2, pp. 108-118. DOI: <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2022.22.2.20>.